Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment
Finland

VaV/AYJ 28.10.2022

Ministeri Maria Ohisalo

1. **Metsähallituksen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden korjausvelan purku ja millaista korjausohjelmaa suositellaan seuraavalle hallituskaudelle.**

   Metsähallituksen kulttuurihistoriallisten kohteiden korjausvelka vuonna 2019 oli 70,3 milj. euroa. Tästä summasta suurin osa – 41 milj. euroa – kohdentuu rauniolinnoihin ja -linnoituksiin (Iso-Linnanmäki, Kajaani, Kuusisto, Raasepori, Svartholma, Vallisaaren luonnonsuojelualueen ulkopuolinen osa sekä Kärnäkoski, josta valtio omistaa puolet). Tähän summaan eivät sisälly palveluvarustukset, vaan pelkästään kohteiden korjaaminen siihen kuntoon, että ne ovat kävijäturvallisia ja voivat siten myös toimia virkistys- ja matkailukäytössä. Metsähallitus päivittää vuoden 2023 aikana korjausvelkalaskelmaa, jolloin tarkastellaan kohteiden nykykuntoa, tarkennetaan tavoitetasoa ja määritellään korjausten kiireellisyys eli priorisoidaan korjaukset.

   Kulttuurihistoriallisten kohteiden korjausvelan purkamiseksi Metsähallitus tarvitsisi kahden tulevan hallituskauden aikana 2023-2031 noin 5 milj. euroa vuodessa pelkästään kohteiden korjaamiseen. Metsähallituksen luontopalveluilla on tällä hetkellä valmiudet käynnistää kohteiden korjaamisen suunnittelu ja kilpailutus heti, kun niihin osoitetaan määrärahaa. Korjausvelan purkamisen lisäksi kohteiden hoitoon ja ylläpitoon tarvitaan jatkuvaa rahoitusta yhteensä 4 milj. euroa / vuosi.

   Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan, Suomen valtion historiasta kertovan, rakennusperinnön korjaaminen ja suunnitelmallinen hoito edellyttää siihen osoitettua riittävää ja pysyvää määrärahaa.

2. **Arvio avustusten tarpeesta rakennusperinnön hoitoon (mom 35.20.64).**

   Momentin 35.20.64 avustuksia myönnetään pääasiassa yksityisille omistajille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja niiden välittömän ympäristön korjaus- ja kunnostustöihin sekä näiden töiden edellyttämän suunnittelun kustannuksiin. Vuosina 2021 ja 2022 hakijoita on ollut noin 900, hakijat ovat katsoneet avustustarpeekseen noin 17 milj. euroa ja hankkeiden kokonaiskustannukset ovat

olleet noin 40 milj. euroa. Avustuksia ovat saaneet noin puolet hakijoista ja avustussumma on ollut keskimäärin noin 3500 euroa. Jos avustettava hanke peruuntuu, voidaan määräraha joustavasti myöntää uudelleen toiseen kohteeseen eikä sitä käytännössä jää lainkaan käyttämättä. Momentin määräraha on viime vuosina ollut tasolla 1,7 miljoonaa euroa. Tällä tasolla määräraha kattaa vain noin 9 prosenttia avustusten saajien hankekustannuksista, jota ei voida pitää riittävänä. Määrärahan tarve on 2,5 milj. euroa, jotta avustusten lisäksi määrärahaa varattaisiin riittävästi suojelusta aiheutuviin korvauksiin. Vertailuna voi käyttää vuosien 2004-2011 määrärahaa (2,35 milj. €).

Avustuksella on ollut suuri merkitys kunnostuksen käynnistymisen sekä kohteen säilymisen ja käytön kannalta, vaikka avustussummat ovat olleet tavallisimmin alle 5 000 euroa. Selkein lisäarvo syntyy siitä, että kunnostus käynnistyy aiemmin ja se toteutetaan laadukkaammin kuin ilman avustusta. Omistajille taloudellisia vaikutuksia syntyy mm. kohteiden käyttöiän pidentyessä, käyttökustannusten alentuessa ja tehtyjen korjausten kestävyydessä. Rakennusperintöavustusten vaikutukset ovat myös ekologisia. Perinteinen rakentamistapa ja -materiaalit soveltuvat useimmiten kiertotalouden piiriin. Rakennusten elinkaaren pidentäminen on toimenpiteenä uudisrakentamista vähähiilisempi ja vähentää tarvetta purkujätteen käsittelyyn. Lisäksi avustuksiin liittyvällä korjausneuvonnalla ehkäistään kunnostusratkaisuja, jotka saattaisivat olla rakennuksen ominaisuuksiin sopimattomia ja johtaa rakennuksen käyttökelvottomuuteen.

Avustuksen tarvetta lisää myös se, että momentilta maksetaan rakennusperintölain mukaiset korvaukset suojeltujen rakennusten osalta, jos suojelusta aiheutuu merkityksellistä vahinkoa tai haittaa. Määrärahan niukkuudesta johtuen on jopa suojeluarvoista tinkien pyritty ratkaisuihin, joista ei aiheudu korvausvelvollisuutta. Viime vuosina on maksettu yksi 0,3 milj. euron suuruinen korvaus, joka koski valtakunnallisesti merkittävää rakennusta. Tällä hetkellä ympäristöministeriössä on vireillä yksi korvaustapaus. Rakennussuojelupäätösten alistusmenettelystä ministeriölle luovuttiin vuonna 2021, minkä arvioidaan lisäävän korvaustapausten määrää. Samalta momentilta maksettavat korvaukset vähentävät jaettavien avustusten kokonaismäärää. Vaikka avustukset ovat ensisijainen keino rakennusperinnön hoitoon, on tärkeää myös varata määrärahaa korvauksiin.

3. Näkemys asumisneuvonnan toteuttamisesta (työssäkäyntialueittain/kunnissa/ hyvinvointialueilla) ja osoitetun rahoituksen riittävyydestä.

Asumisneuvontaa sisältyy monen eri tahon tuottamaan asunnottomuutta ja syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan. Kunnissa asumisneuvonta on tähän asti ollut tiiviisti sidoksissa sekä asuntoimeen että sosiaali- ja terveyspalveluihin. Talousneuvontaa järjestetään oikeusapu- ja edunvalvontapiirien sekä ulosottolaitoksen yhteistyönä (talousneuvolat). Lisäksi järjestöissä ja muissa yleishyödyllisissä yhteisöissä on runsaasti alan osaamista ja toimintaa. Näin ollen asumisneuvonnan järjestämiselle ole yksiselitteisesti ainoaa oikeaa vastuutahoa.

On kuitenkin tärkeää vahvistaa koordinoivaa otetta asumisneuvontaan. Hallituksen esitys asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023-2027 lähtee siitä, että kunnat asuntopoliittisina toimijoina voisivat jatkossakin koordinoida ja järjestää tarvittavaa asumisneuvontaa alueellaan. Tähän olisi tarjolla valtion rahallista tukea avustuksina sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n tuottamaa konkreettista osaamisen ja hyvien käytäntöjen tukea. Samalla kuitenkin säilytettäisiin alueellinen vapaus toteuttaa asumisneuvontaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja asukkaiden tarpeisiin räätälöiden.

Hallituksen talousarvioesityksen mukainen 4 miljoonan euron määräraha arvioidaan riittäväksi valtionavustustarpeisiin. Vuoden 2022 määrärahasta (3 miljoonaa euroa) oli syyskuussa sidottu noin 0,5 miljoonaa euroa yhteensä 12 kunnan avustuksiin. Kyseessä on kolmivuotinen siirtomääräraha, joten sitä voidaan käyttää täydentämään vuodelle 2023 esitettyä avustusmäärärahaa. Vuoden 2022 määrärahaa voidaan käyttää myös lain toimeenpanoon ARA:ssa, esimerkiksi seurannan ja verkostotoiminnan kehittämiseen.

Tänä vuonna kunnissa on ollut käytettävissä vielä asunnottomuusohjelman kautta saatavaa rahoitusta asumisneuvonnan kehittämiseen. Asumisneuvontaa koskevan määrärahan kysynnän arvioidaan vilkastuvan vuoden 2022 jälkeen. Uudesta lainsäädännöstä tiedotetaan tehokkaasti ja toisaalta alueilla tilanne kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaon osalta konkretisoituu. Asumisneuvontapalvelujen jatkuva seuranta kuuluisi lain mukaan ARA:n tehtäviin ja seurannan pohjalta voitaisiin reagoida tilannekuvan muutoksiin.

4. **Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille, arvio rahoituksen riittävyydestä ja neuvontatarpeen kasvusta tulevana talvena.**

Täsmennetty kysymys: Avustukset asukasjärjestöille, jotka tekevät neuvontaa asumisen ongelmakohtiin, kuten Vuokralaiset, Asukasliitto ja Kuluttajaliitto, arvio rahoituksen riittävyydestä ja neuvontatarpeen kasvusta vallitsevassa tilanteessa.

Momentin 35.01.65 Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon määrärahaa voidaan käyttää yleisavustuksiin muun ohella valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille (momentin 2 kohta). Avustusta saavat järjestöt tekevät merkittävää ja arvokasta työtä mm. antamalla neuvontaa asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Järjestöjen toiminta tavoittaa kansalaisia usein paremmin kuin viranomaistoiminta ja niiden tuottamat palvelut ovat tehokkaita ja yhteiskunnallisesti edullisia.

Asunto- ja rakennusalan järjestöavustukset ovat nykyään yleisavustuksia eli kohdistuvat järjestön koko toimintaan. Neuvonta- ja valistustoimintaan suunnatuista kohdennetuista yleisavustuksista luovuttiin vuonna 2020, koska yhdistysten oli useassa tapauksessa hankala erottaa tilinpäätöksessään neuvontatyöhön kohdistuvat menot ja vastaavasti YM:ssä oli hankala seurata tätä. Koska kyse on kohdentamattomasta yleisavustuksesta, on vaikea täsmällisesti arvioida, mitkä ovat nimenomaan neuvontatoiminnan tarpeet tulevaisuudessa.

Asumisen alalla merkittävimpiä asumisneuvontaa harjoittavia avustuksen saajia ovat viime vuosina olleet Vuokralaiset VKL ry (n 140 000-145 000 €/vuosi), Asukasliitto ry (16 000-30 000 € / vuosi) ja Suomen Omakotiliitto ry (15 000-18 000 €/v). Useille järjestöille ympäristöministeriön myöntämä valtionavustus on erittäin merkittävä ja se turvaa yhteisöjen toiminnan jatkuvuuden. Kuluttajaliitto on puolestaan saanut toimintaansa n. 1,2 M€ / vuosi valtionavustusta työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Yleinen kustannustason nousu heijastuu suoraan myös järjestöjen talouteen. Samoin poikkeuksellinen taloustilanne ja erityisesti energian hintojen nousu lisää joidenkin järjestöjen neuvontatarvetta jo tämän vuoden aikana. Momentin määrärahoja kohdennetaan momentin eri kohteisiin tarpeen mukaan. Avustukset asukasjärjestöille asumisneuvontaan ovat nykytasollaan riittävät.

5. Saimaa Unescon maailmanperintökohteeksi -hankkeen jatkorahoitus. Millaisia toimia ja paljonko rahoitusta tarvitaan tulevina vuosina?

Saimaan norppasaaristot lisättiin Suomen kansalliseen maailmanperintökohteiden aieluetteloon tammikuussa 2021. Saimaan norppasaaristojen varsinaisen kohdehakemuksen valmistelu Unescon maailmanperintöluetteloon aloitettiin Metsähallituksessa ympäristöministeriön toimeksiannosta heti kansallisen aieluettelon päivittämisen jälkeen.

Suomi haki keväällä 2021 Unescolta Saimaan norppasaaristojen kohdehakemuksen valmistelun tueksi *Upstream Processia* eli ns. esiarviointia. Prosessin tarkoitus on aikaisessa vaiheessa tukea jäsenvaltioita laadukkaiden hakemusten laadinnassa sekä arvioida kohteiden edellytyksiä tulla nimetyksi maailmanperintöluetteloon. Saimaan norppasaaristojen esiarviointia on tehty vuoden 2022 aikana IUCN:n konsultin toimesta. Konsultti laatii kohteesta raportin ja antaa sen IUCN:n maailmanperintöpaneelin arvioitavaksi loppuvuonna 2022. Paneelin arvio kohteesta saadaan aikaisintaan tammikuussa 2023.

Esiarvioinnin pohjalta alkuvuodesta 2023 ympäristöministeriö ja Metsähallitus arvioivat, onko Saimaan norppasaaristojen hakemusvalmistelua perusteltua jatkaa. Jos paneelin arvio kohteesta on myönteinen, hakemusvalmistelua jatketaan Metsähallituksessa vuosina 2023-2024. Hakemusvalmistelu edellyttää laajaa eri organisaatioiden ja asiantuntijoiden panosta sekä paikallisten ja maakunnallisten tahojen osallistamista. Metsähallitukseen on palkattu kokoaikainen asiantuntija hakemuksen valmistelua varten jo kansallisen aieluettelon päivittämisvaiheessa.

Vuoden 2022 talousarviossa Metsähallitukselle osoitettiin 95 000 € kohdehakemuksen valmisteluun Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien momentille 35.10.52. Rahoituksella on katettu kokoaikaisen asiantuntijan palkka- ja muut henkilöstökustannukset, matkakulut, kokous- ja viestintäkulut sekä *Upstream Processin* IUCN:n konsultin palkkiot. Tulevien vuosien rahoitustarpeen on arvioitu jäävän vuoden 2022 tarvetta pienemmäksi *Upstream Processin* päättymisen vuoksi. Metsähallituksen kustannukset hakemuksen valmistelussa ovat jatkossa arviolta noin 60 000 € vuodessa ja vuosille 2023-2024 arvioitu rahoitustarve on yhteensä noin 120 000 €. Vuoden 2025 tarvetta ei ole pystytty vielä arvioimaan.

6. **Hallituksen Saaristomeriohjelman toteutus, rahoituksen riittävyys ja mahdollisuudet alueen poistamiseksi HELCOMin hotspot listalta asetetussa aikataulussa.**

Saaristomeren alueen vesiensuojelutoimenpiteet sisältyvät Varsinais-Suomen vesienhoidon alueelliseen toimenpideohjelmaan vuosille 2022-2027. Maatalouden toimenpiteiden osuus kustannuksista on yli 90 %, ja niitä on tarkennettu kesäkuussa 2022 valmistuneessa Saaristomeren maatalouden vesiensuojelun tiekartassa. Tiekartan toimeenpanon rahoitus on varmistettu vuoden 2023 osalta, mutta rahoitusta tarvitaan vuodesta 2024 alkaen noin 18 miljoonaa euroa vuodessa. Ympäristöministeriön hallinnonalalla Saaristomeren vesiensuojelua toteutetaan pääasiassa vesiensuojelun tehostamisohjelman sekä ravinteiden kierrätysohjelman kautta. Myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta kohdennetaan määrärahaa Saaristomeren suojeluun erityisesti CAP-suunnitelman, ravinteiden kierrätyksen kärkihankkeen ja ravinnekiertotuen kautta. Vuoden 2023 osalta kustannusjako menee karkeasti 40% ympäristöministeriölle ja 60% maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriöiden hyvä yhteistyö on tärkeää. Mahdollisuudet alueen poistamiseksi HELCOMin hotspot-listalta ovat olemassa, jos YM:n ja MMM:n momenteilta pystytään turvaamaan tiekartan rahoitustarpeet vuosille 2024-2027.

7. **Näkemys vaikuttavuusinvestointirahastojen kehittämisestä vesiensuojelun edistämiseksi.**

   Suomessa on jo sovellettu vaikuttavuusperusteista rahoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon monimutkaisten haasteiden ratkaisussa, mutta ympäristöhaasteisiin niitä ei ole vielä sovellettu. Vesiensuojelu ja erityisesti Saaristomeren ravinnekuormituksen vähentäminen on haastava ongelma, jonka ratkaisemiseen vaikuttavuusperusteiset rahoitusmallit voisivat tuoda uusia kustannustehokkaita ratkaisuja. Vaikuttavuusperusteisten rahoitusmallien käyttöönotto ympäristöhaasteiden ratkaisemiseksi edellyttää selvitystyötä rahoituskohteista, eri alojen asiantuntijoista koostuvan verkoston kokoamista sekä tunnistettujen potentiaalisimpien rahoituskohteiden kokeilemista käytännössä. Tärkeää olisi, että Varsinais-Suomen liiton rahoituksella alkanut esiselvitystyö saisi vuonna 2023 jatkoa ja pääsisimme vuonna 2023 aloittamaan ensimmäisen käytännön kokeilun. Kokemus muilta toimialoilta on osoittanut, että helppoja ratkaisuja ei ole olemassa, mutta pitkällä aikavälillä vaikuttavuusperusteinen rahoitus voi olla hyvä ja tarpeellinen väline yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön edistämisessä ympäristötoimien rahoittamiseksi. Saaristomeren maatalouden vesiensuojelun tiekartassa arvioitiin, että vaikuttavuusperusteisiin investointeihin tarvittaisiin noin 1 miljoonaa euroa vuodessa, mutta ensi vuoden osalta tarpeet ovat varmasti pienemmät, koska olemme vasta kehittämisvaiheessa.

8. Hallinnonalan kipupisteet talousarvioesityksessä.

Kiertotalousohjelman toteuttamiseen on talousarvioesityksessä ja kehyksessä 2023-2026 varattu vuosittain ohjelman mittakaavaan nähden melko niukka 920 000 euron määräraha. Toteuttamisen suurimpiin kipupisteisiin kaivattaisiin vuonna 2023 lisärahoitusta arviolta 1 250 000 €. Kiertotalous on merkittävä keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, monimuotoisuuden heikentymistä sekä lisätä strategista kansallista omavaraisuutta. Kiertotaloudella luodaan myös uutta taloudellista toimeliaisuutta ja se on yksi kansallisen elpymisohjelmassa (RRF) mainituista yhteiskunnallisista uudistuksista. Hallitus hyväksyi keväällä 2021 Kiertotalouden strategisen ohjelman, joka tukee myös EU:n Kiertotalouden toimintasuunnitelman toteuttamista. Ohjelmassa on asetettu tavoitteet, määritelty tarvittavat toimenpiteet ja varattu tarvittavat resurssit kiertotalouden edistämiseksi. Kiertotalousohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi valmistellaan parhaillaan yhteistyössä keskeisten toimialojen, yritysten, alueiden ja kuntien kanssa laajaa green deal –sopimusta, jota tukee myös luonnonvarojen kulutusta koskeva skenaariotyö. Käynnistyneitä hankkeita ovat myös kiertotalouden osaamisverkosto Kiertotalous-Suomi ja Circular design –kehityspolku yrityksille. Ohjelman toimenpiteet ovat lähteneet hyvin liikkeelle, mutta erityisesti Kiertotalouden green dealin toimien käynnistäminen sekä Kiertotalous-Suomi –osaamisverkosto edellyttävät lisäresursseja vaikuttavuuden parantamiseksi. Kiertotalousohjelman liikkeelle lähdöstä on myös meneillään ulkopuolinen arviointi, joka valmistuu helmikuussa 2023.

9. Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi.

Täydentävässä talousarvioesityksessä ympäristöministeriön esitykset keskittyvät energian omavaraisuus- ja huoltovarmuustukiin sekä tietojärjestelmien kehittämiseen.

Hallitus päätti jo budjettiriihessä varmistaa asuinrakennusten energia-avustusten rahoituksen riittävyyden tänä ja ensi vuonna, jonka perusteella ympäristöministeriö on esittänyt lisävaltuutta asuinrakennusten energia-avustuksiin. Energia-avustuksia saavissa kohteissa asuinkerrostalon ja rivitalon energiatehokkuuden tulee parantua vähintään 20 prosenttia ja pien- ja ketjutaloissa vähintään 30 prosenttia verrattuna voimassa olevien säädösten vähimmäistasoon nähden. Kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksen määrärahoja jäi vähäisestä kysynnästä johtuen myöntämättä ja näiden määrärahojen käytön jatkoa vuodelle 2023 tarkastellaan. Lisäksi tarkastellaan vielä asuinrakennusten ja työpaikkojen latausinfratukea sekä ravinteiden kierrätyksen edistämistä.

Tietojärjestelmien kohdalla tavoitteena on käynnistää Metsähallituksen tietojärjestelmien laaja kehittäminen sekä vesi- ja ympäristölupaprosessien sujuvoittaminen aluehallintovirastoissa sekä valvonnan ja kuormituksen tietojen digitalisoitu käsittelyn kehittäminen ELY-keskuksissa. Kumpikin hanke on useampivuotinen ja aikaansaa tuottavuushyötyjä.

10. **Ympäristöministeriön talousarvio vuodelle 2019 (ennen koronaa ja sotaa) oli yhteensä 199 334 000 euroa. Vuoden 2023 esitys on 336 599 000 euroa. Kasvua on 137 265 000 euroa eli noin 69%. Mistä määrärahoista on mahdollista tinkiä, jotta ministeriön talousarvio saataisiin vastaamaan valtiontalouden kestävää kehitystä?**

Ympäristöministeriön määrärahojen taso on noussut tällä hallituskaudella, koska luonnonsuojelun painoarvo on ilmastonmuutoksen seurauksena suurentunut ja koska energiatehokkuuden ja huoltovarmuuden kehittämistarpeita on pidetty tärkeinä. Luonnonsuojelun osalta määrärahojen nousu on ollut noin 100 miljoonaa euroa vuositasolla. Lisäksi valtion tukitoimet asuinrakennusten energiatehokkuuteen, öljylämmityksen vaihtoon, sähköautojen latausinfraan ja ravinnekiertoon on nähty tärkeiksi ylipäätään, mutta erityisesti vuosien 2022 ja 2023 osalta. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ovat jatkossakin koko ihmiskuntaa koskettavia ongelmia, jotka edellyttävät merkittäviä panostuksia. Samoin energiatehokkuuteen ja omavaraisuuteen liittyvillä toimilla on toisaalta kytkentä ilmastonmuutokseen ja toisaalta suuri tarve kotitalouksien energiakustannusten alentamisessa. Näköpiirissä on pikemminkin lisämäärärahojen tarve ympäristöministeriön toimintaan vihreän siirtymän edistämiseksi. Ympäristöministeriön osuus koko valtion 80 mrd. euron talousarviosta on alle puoli prosenttia.

11. **Momenteille 35.20.37, 35.20.52, 35.20.53 ja 35.20.55 esitetään neljä pienehköä erillistä määrärahaa, yhteensä 13,55 miljoonaa euroa. Jokaiselle neljälle määrärahalle joudutaan luomaan/ylläpitämään haku-, myöntö- ja tilitysmenettelyt, joista kertyy suhteettoman paljon hallintomenoja. Eikö olisi vaikuttavampaa ja järkevämpää varata yksi määräraha (poistettavaksi esitetylle) momentille 35.20.34 ja jakaa rahat avustuksina kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen, jolloin tuki kohdistuisi tehokkaasti isoille kohteille? Em. yhteisöillä on yhä isoja öljyllä lämpiäviä kiinteistöjä, joiden muuttamiseen niillä ei ole omia varoja.**

Kullakin momentilla on oma tärkeäksi katsottu käyttötarkoituksensa ja määrärahojen suuruus on vaihdellut eri vuosina. Määrärahojen käytöltä edellytetään läpinäkyvyyttä, mitä on korostanut eduskunnan ohella myös Valtiontalouden tarkastusvirasto. Läpinäkyvyyttä

tukee se, että määrärahat jaetaan niiden käytön mukaisesti momenteille, joille on määritetty selkeät perusteet sille, mihin määrärahaa saa käyttää. Kullakin yllä mainitulla momentilla olevilla määrärahoilla on selkeät käyttöperusteet. Määrärahoilla rahoitettavien avustusten tuensaajat ovat myös eri tahoja eri momenteilla. Momenteilta 35.20.52 ja 35.20.55 maksettavien avustusten saajina ovat yksityishenkilöt tai asuntoyhteisöt. Momenteilta 35.20.37 vuorostaan maksetaan avustuksia kunnille. Momentilta 35.20.53 maksetaan avustuksia yrityksille.

12. Talousarvioesityksen sivulla 834 on esitetty Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa. Onko vastaavaa selvitystä tehty ja saatavissa muista MAL-sopimusalueista?

MAL-alueista tuotetaan vuosittaiset raportit sopimusten vaikuttavuudesta ja toimenpiteiden toteuttamisesta. Raportit löytyvät ympäristöministeriön sivuilta ja tarkempaa tietoa on tarjolla yleensä vielä MAL-seutujen omilla verkkosivuilla. Pääosin tavoitteet ovat toteutuneet hyvin viime vuosien aikana.

13. Mikä on ministeriön arvio Valtion asuntorahaston riskien kehittymisestä keskipitkällä aikavälillä, kun otetaan huomioon energia-, korko- ja muiden kustannusten nousu? Mikä on arvio asunto-osakeyhtiölainojen riskikehityksestä? Mihin toimenpiteisiin ministeriö aikoo ryhtyä riskien vähentämiseksi?

Valtion asuntorahaston riskejä arvioidaan usean kerran vuodessa kokoontuvassa riskienhallinnan yhteistyöryhmässä. Erityisesti korkojen nousu lisää valtion ja asuntorahaston menoja. Korkotukilainakannan kustannusvaikutus valtiolle on matalan korkotason aikana ollut hyvin alhainen. Vuonna 2020 korkotukea maksettiin asumisen rahoituksen osalta noin 2,9 miljoonaa euroa. Korkotason noustessa esimerkiksi viiteen prosenttiin maksettavan korkotuen määrä kasvaisi yli 200 miljoonaan euroon vuodessa koko nykyisellä tuetulla lainapääomalla. Korkotukilainojen keskikorko oli vuonna 2021 noin 0,73 %. Valtaosalla korkotuetusta lainakannasta on nykyisellään 3,4 prosentin omavastuukorko.

Valtion korkotukimenojen kannalta keskeinen määrittävä tekijä on korkotukilainan korosta lainansaajan maksettavaksi jäävän omavastuuosuuden suuruus: se määrittää sen korkotason, jonka ylittyessä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, että valtio tukee lainaa korkotuella. Mitä matalampi omavastuuosuuden taso on, sitä suuremman vastuun valtio ottaa korkotukilainoihin liittyvästä korkoriskistä.

Korkotukilainoihin liittyvät luottotappiot ovat olleet edelleen pieniä suhteessa lainakantaan. Lainakannan kasvaessa ja yhä suuremman korkotukilainoitetun kiinteistökannan saavuttaessa peruskorjausiän odotetaan luottotappioriskin kasvavan tulevaisuudessa. Viime vuosien avustuksien valtuuksien käytön ja tämän vuoden käytettävissä olevien avustusvaltuuksien perusteella avustusmaksujen menot kasvavat kuluvana vuonna edelleen viime vuoteen verrattuna. Uusien korkotukilainojen myöntämisen osalta ARA varmistaa, että hankkeet ovat taloudellisesti kestävällä pohjalla. Tarve arvioidaan ja tuen piiriin hyväksytään ainoastaan sellaisia hankkeita, joilla on pitkäaikaista kysyntää. Lisäksi hakijayhteisöjen toimintaa ja taloutta koskevat tiedot tarkistetaan ennen tukipäätöksiä. Osaan lainoitettavista kohteista ARA vaatii myös kunnan takauksen.

Yksityishenkilöiden ja kotitalouksien velkaantuneisuus on Suomessa kasvanut lähes yhtäjaksoisesti noin 20 vuoden ajan ja noussut historiallisen korkeaksi. Muun muassa asuntolainat, vakuudettomat kulutusluotot ja taloyhtiölainat ovat vaikuttaneet velkaantumiseen. Samalla myös maksuhäiriöt ovat lisääntyneet. Asunto-osakeyhtiölainojen riskit ovat kasvaneet korkojen nousun myötä ja valtiovarainministeriö on esittänyt keinoja, joiden avulla voitaisiin nykyistä tehokkaammin rajoittaa yksityishenkilöiden ja kotitalouksien velkaantumisen kasvua. Hallituksen esitys eduskunnalle kotitalouksien velkaantumista rajoittavaksi lainsäädännöksi on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä.

14. Jokaiselle kunnalle tulee velvoite laatia ilmastosuunnitelma. Avustuksiin on varattu 2,631 miljoonan euron määräraha. Kattaako määräraha kaikki kunnille säädettävän uuden velvoitteen aiheuttamat kustannukset?

Uusi ilmastosuunnitelmavelvoite asettaa kunnille velvoitteen laatia tai päivittää ilmastosuunnitelma kerran valtuustokaudessa. Kunnan on seurattava suunnitelman toteutumista ja suunnitelma on otettava huomioon kuntalain mukaisessa kuntastrategiassa sekä toimintakertomuksessa.

Suunnitelman kustannusten suuruusluokka olisi yksittäiselle kunnalle arviolta noin 35 000—50 000 euroa yhdellä suunnitelmakaudella. Kunnat voivat tehdä suunnitelman myös yhdessä alueen muiden kuntien kanssa, jolloin avustusta myönnetään yhteistyöhön osallistuvien kuntien lukumäärän mukaan. Ilmastosuunnitelman laatimisen kustannukset voisivat koostua muun muassa palkoista, selvityksistä, toimien suunnitteluun liittyvästä valmistelutyöstä ja julkaisukustannuksista. Kunnille koituvia kustannuksia pyritään hillitsemään laatimalla opas ilmastosuunnitelmien laatimisen tueksi sekä tarjoamalla kuntien käyttöön päästötietopalvelu. Laissa ei säädettäisi erikseen

suunnitelman toimeenpanosta. Toimeenpanoon ei näin ollen myönnettäisi avustusta ilmastosuunnitelmavelvoitteen täyttämiseksi tarkoitetuista valtionavustuksista. Valtio on viime vuosina tukenut kuntien ja alueiden ilmastotoimia muun muassa myöntämällä avustusta öljylämmityksestä luopumiseen, erilaisiin energiaratkaisuihin, kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen sekä erilaisiin ilmastotyön kehittämishankkeisiin ja pienkokeiluihin.